

Esterházy Marcell: Egyazon napon

2013, video-loop

1937 májusában egyazon napon készült két fénykép, két lányról.

Horváth Erzsébet 17 éves cigánylányról Szentgotthárdon és Esterházy Mónika 9 éves kislányról Majkon, az Esterházy kastély udvarán.

Egyazon napon, egymástól körülbelül 160 kilométerre voltak.

Semmi közük nem volt és nem is lehetett egymáshoz.

Egyikük napszámos és a társadalom legalsó fokán él, másikuk nemrég volt elsőáldozó és gróf Esterházy Móríc negyedik és egyben egyetlen lánya.

Semmi közük nem volt és nem is lehetett egymáshoz. És mégis.

1944-ben Horváth Erzsébetet 24 évesen, cigány származása miatt deportálják Németországba.

1950-ben Esterházy Mónikát 22 évesen ítélet nélkül a kistarcsai internálótáborba viszik és három évig a munkatábor foglya.

Horváth Erzsébet sosem tér vissza a németországi koncentrációs táborból.

Esterházy Mónika jelenleg Bécsben él. 85 éves.

Semmi közük nem volt és nem is lehetett egymáshoz.

Nekünk van közünk és kell, hogy legyen közünk hozzájuk.

Balogh Tibor: Idővel

2013

A bélyeg utalhat a megbélyegzett, stigmatizált életre.

A bélyeg a kommunikáció eszköze, aminek segítségével a mondanivaló eljuthat egyik pontból a másikba. Ritkán küldünk ma már levelet egymásnak, vagy kapunk egymástól. Csak nagyon hivatalos és nagyon személyes ügyekben – talán ezek a bélyegek hozzájárulnak ahhoz, hogy a roma holokausztról való tudás beépüljön a kollektív emlékezetbe, és egyben segítik a személyes elbeszélés csatornáinak megnyílását.

A bársonnyal borított ékszerdobozban üveglappal védett bélyeg a magyar nemzet ereklyéje. A bélyegben rejlő történetet övezi a tisztelet, megbecsülés. A történet megértésében rejlik a magyarság erkölcsi megújulásának lehetősége. A nemzeti identitás részévé kell, hogy váljon az, ami a 20. század első felében a romákkal, magyar állampolgárokkal történt. Ezzel a gesztussal lép a bélyeg a nemzeti ereklyék pantheonjába, hogy romát és nem-romát, minden magyar állampolgárt védjen és összekössön, nyelvi, vallási, etnikai különbségektől függetlenül, az egyenlőség nevében, a közösség létezéséért.

Bogdán János Amigó – Izsó Andrea: Szűrés

2013, Vegyes technika (írásvetítő, akrilfesték, fényérzékeny emulzió, üveg)

Sokat gondolkodtunk Horváth Erzsébet arcán, a testbeszédén, a csípőre tett kezén, azon, hogy inkább magabiztosságot, vagy aggodalmat, bizalmatlanságot takar, dühös e, vagy védekező. Érdekes, az arca két fele teljesen más indulatokat mutat.

Ebből a zavarból indulunk ki. Milyen volt a „gondtalan“ élete, mi lehetett aztán a sorsa, milyen lehetőségek álltak egyáltalán előtte? Egyiket sem akarjuk vagy merjük kifejtetni. A karakterét olyan sematikus helyzetekben igyekszünk megmutatni, amelyek így vagy úgy, bizonyosan megtörténtek vele.

A népes család, akiktől Erzsébet elindul, számunkra átláthatatlan embertömeg. Az erdő bennünk talán félelmet kelt, nekik bizonyára az otthon, menedék. Az eső lehet vészjósló, ugyanakkor jótevő, amely elmossa nyomait. Útja közben végig dúdol – hol tisztán, érthetően, hol csak úgy magában, néha szerelmesen, máskor meg keservesen – így ér a faluba, a falak összezáródnak körülötte, de innen még „szabadon“ távozhat. Dúdolósa végre elhalkul, amikor újra alakok mocorognak körülötte. Azzal a mozzanattal tűnik el hirtelen, amellyel első valódi börtöne, a papír elkészül. A vetítőt gondosan letörlik, aztán már csak az elkészült igazolványt helyezik vissza rá. Szépen eligazgatva. Ez így tiszta.

Miért dokumentálja, rendezi sorokba valaki fáradságos munkával azt, amitől valójában meg akar szabadulni?

Rudas Klára: Majdnem Most

2013, hanginstalláció

A roma holokauszt néma. A kollektív emlékezet pedig a beszédből táplálkozik. Az installáció a galéria terét veszi birtokba, amely tér mesterséges módon beszédet generál. A jelenlévő beszédet pedig a jövőbe vetíti mint elbeszélte múltat.

Vojnich Erzsébet: Barakk

2007, 115 x 178 cm, olaj, vászon

Raatzsch Jenő András: Értékek átértékelése

2013

Nemes Csaba: Cím nélkül
2013

Három transzparens, cím nélkül. Az első táblán a Horváth Erzsébetről 1937 májusában készült igazolványkép található. A második táblára a szerző családi fotó archívumából választott egy képet. Az 50-es évek cigánypolitikai intézkedései nyomán a 60-as évekre a cigányok lakóházakba, „cs-lakásokba” (csökkentett értékű lakások) költözhetek. A képen egy ilyen lakás látható. A fotós kérésére, vagy hogy védjék otthonukat, a bejárat elé, háromszög alakban sorakozik fel a család. A harmadik képet egy médiafelvétel alapján festette a szerző. A pusztuló sárga ház a tatárszentgyörgyi Róbert és Robika otthona volt. A ház, ami egykor az együttélés lehetőségét és reményét jelentette, a barbárság és a félelem szimbólumává válik. A képek lázadnak.

Lakatos Erika: Roma Ikonok
2013